

Siyâveş-i Kesrâyî ve Âreş-i Kemângîr (Okçu Âreş) Adlı Şiiri

Gökhan Gökmen*

*Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale, Türkiye

Öz

İran Edebiyat tarihinin en büyük hamasi manzumelerinden ve doğunun en tanınmış epopelerinden biri, Firdevsî'nin Şahnâme adlı eseridir. Çağdaş şairlerden Siyâveş-i Kesrâyî, bu manzumeden esinlenerek İran-Turan sınırını belirlemek için ok atmakla simgeleştirdiği Âreş-i Kemângîr'i akıcı ve etkili dizeleriyle ölümsüzleştirmiş; Âreş'i millî bir kahraman olarak nitelmiştir. Bu çalışmada Kesrâyî'nin hayatına, eserlerine ve edebî üslûbuna kısaca değinilmiş; Âreş-i Kemângîr adlı manzumesi hakkında bilgi verilmiş ve bu manzumenin çevirisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siyâveş-i Kesrâyî, Âreş, Âreş-i Kemângîr, Nîmâ, Firdevsî, Şahnâme.

Siâvash Kasrâi and his poem called Ārashe Kamāngīr

Abstract

One of the biggest epic poems in the history of Persian literature and one of the well-known Eastern epics is Ferdowsi's work called Shahnāme. Modern poet Siâvashe Kasrâi, was inspired from Ferdowsi's epic poem, immortalized Ārashe Kamāngīr, who is symbolized with shooting arrows, with effective and fluent verses to draw the line of Persia and Turan; described Ārashe as a national hero. In this study, Kasrâi's life, works and literary style were mentioned briefly, information about Ārashe Kamāngīr was given and this poem's translation was presented.

Keywords: Siâvashe Kasrâi, Ārash, Ārashe Kamāngīr, Nîmâ, Ferdowsi, Shahnāme.

Sorumlu Yazar:

Kırıkkale Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi,
Doğu Dilleri ve
Edebiyatları Bölümü,
Kırıkkale, Türkiye
gkhngkmn_@hotmail.com

Siyâveş-i Kesrâyî, 1305/1925 yılında İsfahan'da doğmuştur (www.kasrai.com; Şerîfî, 1391 hş./2012, s. 9; Kanar, 1999, s. 186). Ancak Rûzbih'in "Edebiyyât-i Muâ'sır-i İrân" adlı eserinde Kesrâyî'nin Tahran'da dünyaya geldiği ifade edilmektedir (Rûzbih,

1381 hş./2002, s.178). Fakat Rûzbih'in bu ifadesine başka kaynaklarda rastlanılmamıştır ve Kesrâyî'nin doğum yerinin İsfahan olduğunu beyan eden kaynaklar birden fazla olduğu için doğum yerini İsfahan olarak ifade etmemiz mümkündür. Tahran'a yerleştikten

sonra Tahran Üniversitesi'nde, Siyasî Bilimler ve Hukuk Fakültesini (Rûzbiḥ, 1381 hş./2002, s. 178) bitirmiş, bir süre Belûçistân Üniversitesi'nde hocalık görevinde bulunmuştur. Aklında sürekli politik ve sosyal içerikli şiir yazmak var olmuş, beşerî ülküler ve sosyal adalet onu şiir yazmaya iten en büyük nedenler olmuştur. Avusturya'nın başkenti Viyana'da kalp rahatsızlığı sonucu 1374/1995 yılında hayata veda etmiş ve bu ülkede defnedilmiştir (www.kasrai.com).

Nîmâ'nın istekli ve yetenekli öğrencilerinden biri olan Siyâveş-i Kesrâyî'yi, Nîmâî şiirin en önde gelen temsilcileri olarak bu dönemde Nîmâ Yûşic'in ardından anabiliriz ve Nîmâ tarzı şiiri daha da geliştirenler arasında sayabiliriz (Yıldırım, 2012, s. 129). Üslûbu ve tarzı Nîmâ gibi olan Kesrâyî, şiirlerini de Nîmâî kalıplarda söylemiştir (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 414). Nîmâ tarafından uygulanan serbest aruz vezni, 1947 yılından sonra bazı şairler tarafından kabul edilerek kullanılmış ve bunlar arasında bulunan Siyâveş-i Kesrâyî de vezin ve anlamla uyumlu bir ahengin oluşumunda ve şiir konularında büyük bir başarı elde etmiştir.

Bu dönem şiiri, Nîmâ'nın temelini attığı sosyal sembolizm sayesinde aşamalı olarak yol kat etmiş ve ideolojik bir hale bürünerek politik bir güce dönüşmüştür. Şiir söylemeye gençlik yıllarından itibaren başlayan, şiirin yanında politikayla da meşgul olan Kesrâyî'nin şiirlerinde bu açıkça görülmektedir. Edebî faaliyetlerin yanı sıra, üyesi olduğu Tudeh partisindeki (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 414) politik faaliyetlerden de uzak durmamıştır. Devrimden (1979) sonraki yıllarda şiir söylemesi yasaklanmış fakat sonunda mecburen sürgün edilmiş ve son on iki yılını İran dışında, yani önce Kabil'de, daha sonra da Moskova'da geçirmiştir (www.kasrai.com).

Kesrâyî, daha çok politik şiir sahasında şöhret kazanmıştır ve bu şiirleri "Âvâ (Ses)" adlı şiir kitabında bir araya getirilmiştir (Rûzbiḥ, 1381 hş./2002, s. 179). İlk şiir kitabı olan "Ses" (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 414-418), 1957 yılında basılmıştır ve bu eser 28 şiir ile birkaç rubâiden oluşmaktadır (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 414-418). Siyâveş-i Kesrâyî'nin ayrıca yedi bölümden oluşan şiir kitabı ve 1381/2001 yılında

Tahran'da basılmış "Âmin Kuşunun İsteğiyle" adlı bir de kitabı vardır. Şiir kitabı, 946 sayfa olarak Nigâh yayınları tarafından basılmıştır. Bu kitapta şu şiirler yer almaktadır: Ses (1336/1957), Okçu Âreş (1338/1959), Siyâveş'in Kanı (1342/1963), Taş ve Şebnem (1345/1966), Suskun Demâvend'le (1345/1966), Evcil (1346/1967), Ateşin Kor Renginde Dumanın Tadında (1355/1976), Tutsaklıktan Zaferi Müjdeleyen Horozun Sesine Kadar (1357/1978), Benim İran'ımın Ayaklanması (1358/1979), Amerika Amerika (1358/1979), Kırk Kilit (1360/1981), Baltanın Darbeleri (1362/1983), Bağ (1363/1984), Toprak İçin Armağan (1363/1984), Şafak Vakti Yıldızları (1369/1990), Kırmızı Bilye (1374/1995), Siyâveş'in Kanından (1378/1999), Güneşin Arzusu (1381/2002).

Eserlerinin en önemlileri arasında Okçu Âreş, Siyâveş'in Kanı, Taş ve Şebnem, Suskun Demâvend'le ve Evcil yer alır (www.kasrai.com). 1979'a kadar bütün şiirleri Tahran'da yazılıp basılmıştır.

Kesrâyî, "Ateşin Kor Renginde Dumanın Tadında", "Sessizlik Zamanı Değil", "Tutsaklıktan Zaferi Müjdeleyen Horozun Sesine Kadar", "Amerika Amerika" adlı şiirlerini tamamen politik amaçla yazmıştır (Rûzbiḥ, 1381 hş./2002, s. 180). "Suskun Demâvend'le" adlı eseri, Kesrâyî'nin önceki şiirlerinden daha olgun ve daha zor bir dille yazılmış Nîmâî tarzda bir şiir kitabıdır (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 347). Şiirleri, sözün akıcılığı ve uzun mazmunlar açısından çok değerli ve etkili (www.kasrai.com); kelimelerin anlamı ise derindir (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 346). Şiirlerini çok duygulu ve çok etkili dile getirmiştir. Şiiri bir propaganda aracı olarak kullandığını söyleyebiliriz; bunu da şiirlerinin muhtevasından ve tam bir manifesto tarzında kendi sesiyle okuduğu "Okçu Âreş" adlı şiirinden anlamak mümkündür. Şairin diğer şiirleri de Nîmâî şiir kalıplarında söylenmiştir. Siyâveş, çocuklar için "Köyümüzde Kıştan Sonra" adlı bir de hikâye kitabı kaleme almıştır (www.kasrai.com).

Siyâveş-i Kesrâyî, toplumsal düşünce çerçevesinde hem aşk şiirleri hem hamasi (kahramanlık) şiirler söylemiştir (Kanar, 2000,

XXII, s. 426-427; Yıldırım, 2012, s. 121-122). Şiirleri sosyal realizmden izler taşır. Edebiyyât-i Kârgerî (İşçi Edebiyatı) olarak tanınan bu tür ve bu şiir örneği, siyasî süse bürünmüştür. Ayrıca hem klasik hem de modern üslûpta güzel şiirler söylemiştir. Modern şiir tarihinde birçok şiir meşhur ve kapsayıcı olmuştur, ancak çok azı halkın her kesimi üzerinde bu kadar etkiye sahiptir. Kesrâyî'nin arzusu ve hevesi şiirlerinde açıkça görülmektedir, bu şevkin vermiş olduğu hisler belki onun isyanından, baskıdan, belki de heyecan ve coşkusundan kaynaklanmaktadır.

İran kültürü ve toplumunda büyük bir yankı uyandıran Okçu Âreş, İran'da modern üslup ve modern bir bakış açısıyla yazılmış ve bu açıdan yol açıcı bir etkisi olan ilk hamasi manzumedir (Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 498). Eserlerinin hiç biri, form ve içerik açısından bu eserin önemini ve konumunu yakalayamamıştır (Rûzbih, 1381 hş./2002, s. 180).

Fikri güçlü ve tahayyül yeteneği gelişmiş olan ve şairane hissinden hep övgüyle söz edilen Siyâveş-i Kesrâyî, "Okçu Âreş" adlı manzumesini, epik bir destan olan ve Firdevsî tarafından kaleme alınan "Şahnâme"nin en ünlü hikâyelerinden olan Okçu Âreş destanı üzerinden yazmıştır. Firdevsî'nin Şahnâme adlı eserindeki Âreş'le benzerlik göstermektedir. Bu şiir toplumda geniş bir yansıma bulmuş; şairin daha çok sevilmesine ve tanınmasına sebep olmuştur (Rûzbih, 1381 hş./2002, s. 179). Kimileri şu görüştedirler: "Okçu Âreş, modern şiirin ortaya çıkışından 1357 hş./1978 yılına kadar en meşhur ve en kapsamlı Farsça modern şiirdir (Rûzbih, 1381 hş./2002, s. 179; Lengrûdî, 1377 hş./1998, s. 493)." Bu şiirin toplumsal ve tarihi açıdan, destansı şiir ve gazel söyleme açısından üslûbu ve muhtevasıyla farklı bir özelliği vardır.

Siyâveş-i Kesrâyî şiirlerinde ümitsizliğe yer vermeyen ender şairlerdendir, bu bakımdan ümit dolu ifadeler şiirinde çokça yer tutmaktadır. Özellikle "Okçu Âreş" adlı şiirinde bu özellik belirgin bir biçimde göze çarpmaktadır ve hemen hemen her yerde ümit dolu hitaplar, Nevruz Amca'nın yürekleri yumuşatan ifadeleri, hayatın güzellikleri vafedilmiştir. Bu manzumesinde de

çokça ümit belirtilerine yer vermiş olması eserinin bir diğer özelliğidir (www.kasrai.com).

Eski bir İran efsanesi vardır, Okçu Âreş. Rivayetlere göre eski hikâyelerde uzun yıllar İran ve Turan arasında bir savaşın varlığından söz edilmiştir. İlk defa İran'ın baş düşmanı Turanlı Efrasiyab İran'a hücum etmiş ve Ceyhun'dan geçerek Mazenderân'a kadar ilerlemiştir. İran padişahı Menûçehr, düşman karşısında direnmiştir, fakat düşman kuvvetli ve asker sayısı da çoktur. İranlılar, zaferden ümitsizliğe kapılarak endişelenmiştir. Günler zor geçmiştir. Sabır ve beklemekten başka çare yoktur. Turan ordusunun da beklemekten ve azıklarının azalmasından dolayı canı burnuna gelmiş, iki taraf da çaresizce uzlaşma yolunu seçmiştir. Yapılan antlaşmayla İran ve Turan sınırının, İranlı pehlivanlardan birinin bir ok atımı mesafesiyle belirlenmesine karar verilmiştir (Zulfikârî, 1388 hş./2009, s. 28; Yıldırım, 2008, s. 66). Bundan sonra İranlıların ümit dolu gözleri bu oka dikilmiş ve hepsi ok ne kadar uzağa giderse İran toprakları da o kadar genişleyecek diye düşünmüşlerdir. Deneyimli, bilge bir yiğit ve Menûçehr ordusu arasında en meşhur okçu (Dihhodâ, 1388 hş./2009, I, s. 106) olan Âreş, bu oku atmak için öne atılmıştır. Âreş ok atmadan önce soyunup vücudunun hiçbir yerinde kusur olmadığını halkına göstermiş ve kendi canını halkı için feda edeceğini söylemiştir (Bîrûnî, 1923, s. 220; Zulfikârî, 1388 hş./2009, s. 28). Şiirde anlatıldığı üzere Âreş ok ve yayı almış, Elburz Dağına çıkmış, iman ve can gücüyle oku yaydan bırakmıştır. Ok bir buçuk gün uçmuş; dağlardan, derelerden, ovalardan geçerek Ceyhun nehrinin kenarında bir ceviz ağacının dibine düşmüştür. Orayı da bundan sonra İran ve Turan sınırı olarak belirlemişlerdir. Merakla bekleyen halk, bu büyük zaferi kutlamak için Âreş'i dağın tepesinde hiç durmadan aramışlar, ancak bulamamışlar ve vazgeçip geri dönmüşlerdir. Orada Âreş'in kendisi yoktur, sadece yay ve oksuz ok kuburu kalmıştır. Çünkü bütün gücünü ve bedenini o okta toplamış, onunla birlikte yaydan çıkmıştır. Âreş yaya kendini, kendi canını koymuş, yüz binlerce kılıcın ve askerinin yapacağı işi yapmıştır. Bir milleti, ölümün eşiğinde teslim

olmaktan ve çaresizlikten kurtarmış, bir hayat daha bahşetmiştir.

Bu efsane birkaç şekilde yeniden yaratılmıştır; bunlardan biri Kesrâyî'nin tercüme ettiğimiz ve ele aldığımız nazım olarak kurguladığı efsane, diğeri de Behrâm-i Beyzâyî'nin nesir olarak kurguladığı efsanedir (Zulfikârî, 1388 hş./2009, s. 28).

Bu manzumenin esin kaynağı şüphesiz Firdevsî'nin "Şahnâme" adlı eseridir. Ancak Siyâveş-i Kesrâyî bu destana taze bir ruh kazandırmıştır. Firdevsî'nin Âreş'i, kendi cismani gücünün tamamını bir oku fırlatmak için koyduğu güçlü ve kuvvetli kollara sahiptir; ama Kesrâyî'nin yarattığı Âreş, gücünü düşüncesinden alır ve bedeninin toz toprak olması da bunun göstergesidir. Kesrâyî'nin Âreş-i Kemângîr adlı manzumesindeki "Nevruz Amca" hikâyesi, tabiatın yenilenmesi, baharın, umudun ve mutluluğun habercisi olarak beyan edilir. Nevruz Amca'nın çocuklara olan hitabı da, aslında gerçekten ümit dolu olması gereken bir nesil içindir. Bu manzume, hamasi manzume olmasının yanı sıra hem metin ve özellikle mazmun hem de kalıp ve ifade tarzı açısından büyük bir öneme sahiptir.

Okçu Âreş

Kar yağıyor;
Kar yağıyor kayaların ve taşların üzerine.
Dağlar suskun,
Dereler üzgün;
Yollar, çan sesiyle kervanı beklemede...

Evlerin çatısından bir duman yükselmiyorsa,
Lambanın zayıf ışığı bize bir mesaj getirmiyorsa
ya da,
Ayak izleri belli olmuyorsa yollarda,
Biz ne yapıyorduk âhın gönlü bulandıran kar
fırtınasında?
Şimdi, şimdi aydınlık bir hücre,
Tepede, benim karşımda...

Kapı açtılar,
Şefkat gösterdiler bana.
Hemen anladım ki, soğuk ve hararetsiz öfke
masalından uzakta,

Ateşin alevinin yanı başında,
Kendi çocukları için hikâyeye anlatıyordu Nevruz
Amca:

"... hayat güzeldir demiştim.
Söylenmiş ve söylenmemiş nice hikâyeler
buradadır.
Bulutsuz semâ,
Altın gibi güneş,
Çiçekli bağlar,
Tensiz ve bedensiz ovalar,
Karın içinde bir çiçeğin galebe çalması,
Suyun billurunda bir balığın raks ederkenki latif
kıvrımı,
Dağda yağmur yemiş toprağın kokusu,
Mehtabın pınarında buğday tenlilerin uykusu,
Gelmek, gitmek, koşmak;
Âşık olmak;
İnsanoğlunun derdiyle hemhâl olmak,
İnsanların mutluluklarıyla mutlu olmak,

Çalışmak, çalışmak,
Dinlenmek,
Kuru ve susuz çöllerin manzarasını görmek,
Yeni bir testiden berrak su yudumları içmek,

Koyunları seher vakti dağa sürmek,
Âvâre bir dağın bülbülleriyle dost olmak,
Tuzağa düşmüş âhu yavrularına süt vermek,
Öğleye kadarki yorgunluğu derenin gölgesinde
bırakmak;

Zaman zaman,
Sis kaplamış çatıların bu seramik tavanının
altında,
Kederin karmakarışık öykülerini yağmur
damlalarından işitmek,
Kımıltısız, gökkuşağı beşiğini
Çatının kenarında görmek,
Ya da karlı gecede,
Ateşlerin önünde oturmak,
Alevin ateşli ve mütemadiyen rüyalarına gönül
vermek...

Evet, evet, hayat güzeldir.
Hayat, hiçbir zaman sönmeyecek bir ocak gibidir.
Eğer onu alevlendirirsen, her sahilde alevinin raksı
bellidir.

Yoksa sönüktür ve suskunluk da günahımızdır.

Yaşlı adam, yavaşıca ve gülümseyerek,
Solmuş can ocağına bir odun atar.
Gözleri, odanın karanlıklarında dolaşıyordu;
Mırıldanarak usulca, kendi kendine konuşuyordu:
“Hayatı alev tutuşturmalı;
Alevleri odun yakmalı.

Sen varlık ormanısın, ey insan!
Ey özgürce yeşeren,
Dağların üzerine korkusuzca yelken açmış orman,
Kuş yuvaları senin parmak uçlarında ebedî,
Pınarlar senin gölgeğinde kaynar,
Güneş, rüzgâr ve yağmur, başına fedâî,
Canın, ateşin emîri...
Kıvançlı ve taze ol ey insan ormanı!

“Hayat alev istiyor” diye seslendi Nevruz Amca,
Odun, alevleri yakıp kavurmalı.
Çocuklarım, bizim masalımız Âreş’ten idi
O, cân u gönülden ateş bahçesinin hizmetçisi idi.

Bir zamanlar,
Acı ve karanlık bir zaman.
Talihimiz, kötülüğümüzü isteyenlerin yüzü gibi
simsiyah.
Düşmanlar kastetmiş canımıza.
Sille yemiş şehir, sayıklamakta;
Dillerde nice perişanlık hikâyeleri dolaşmakta.
Hayat taş gibi soğuk ve kara;
Kötü şöhretli bir gün,
Utanç zamanı.

Kölelik zincirine gayret dolanmış,
Aşk, gönül solgunluğu hastalığında cansız.

Mevsimlerden kıştı,
Seyir sahnesi kayboldu, oturmak haremlikte
gerçekleşti.
Sessizliğin haremde,
Düşüncelerin çiçeğinden unutkanlık kokusu
sızıyordu.

Korku vardı ve ölüm kanatları;
Kimse kimildamıyordu, dalın üzerindeki yaprak
bile.
Özgürlerin siperi sessiz;

Düşmanların otak yeri coşkulu.

Ülkenin sınırları,
Fikrin etek genişliği, düzensiz hudud gibi.
Şehrin kuleleri,
Kırık ve virâne, kalbin çeperi gibi.
Düşmanlar kaleden ve sınırdan geçti.

Hiçbir kalp kin biriktirmiyordu.
Hiçbir gönül sevgi beslemiyordu.
Hiç kimse bir kimseye el uzatmıyordu.
Hiç kimse bir başkasının yüzüne gülmüyordu.

Arzu bahçeleri yapraksız,
Gözyaşlarının seması bulutlu.
Temiz yüzlü özgürler esarete;
Namertler de işte.

Düşmanlar toplandı defalarca
Düşman, elçileri topladı.
Kirlili yüreklerindeki sinsili planlarıyla
Kendi elimizle yenilgiye uğratsınlar diye
Arsız, onların hassas düşünenleri bile
Aman, gözümüz iyi gün görmesin artık
Aradıkları büyüü, buldular nihayetinde

Gözler, dehşetle göz hapsinde
Her tarafı sorup soruşturuyorlardı;
Bu haberi, her bir ağız anlatıyordu gizlice.

Son ferman, son aşağılama...
Sınırı, karanlığın uçuşu çiziyor.
Eğer yakınlara inerse,
Evlerimiz dar,
Arzularımız mezar...
Eğer uzağa uçacaksa
Ne zamana dek? Nereye kadar?
Âh! Çelik kol nerede ve nerede imanın pençesi?
Her bir ağız, bu haberi anlatıyordu.
Gözler, konuşmadan her tarafı soruşturuyordu.”

Yaşlı adam, kederli, bir elini diğer eline
ovuşturuyordu.
Uzak derelerin arasından, yorgun bir kurt
inliyordu.
Karı üzerine kar yağıyordu.
Rüzgâr kanadını, pencerenin arkasına sürüyordu.

Sabah oluyordu -yaşlı adam yavaşça (güne)
başladı, -
Dost askerleri düşman ordusunun karşısında;
Çöl değil, askerden bir deniz...

Gökyüzü, yıldızlarının elmasını elinden yitirmişti.
Karanlık, sabahın ağzında nefessiz kalıyordu;
Rüzgâr tüy döküyordu Elburz Dağının açık
ovasının üzerine.

İran orduları ızdırap içinde çok eziyet ettiler,
İkişer ikişer ve üçer üçer fısıldaşarak birbirlerinin
etrafında;
Çocuklar çatıda,
Kızlar oturmuş pencere önünde,
Kederli anneler kapı eşiğinde.

Yavaş yavaş, gizlice fısıldaşarak zirveye geldi.
Toplum, köpürdü bir deniz gibi,
Coştı;
Kükredi;
Dalgaya kapıldı;
Toplumun göğsünden çıkmışçasına sedeften bir
inci
Bir yiğit belirdi:
“Benim Âreş!
O adam öyle bir başladı ki düşmanla; -
Âreş benim, asker hür bir adam,
Okluk kuburundaki tek okumla acı oyununuzu
bozarım
İşte burdayım.

Soyumu sor(uştur)mayınız.
Ben zahmet ve çabanın evladıyım;
Göktaş gibi geceden kaçanım,
Sabah gibi kavuşmaya hazır.

Kutlu olsun savaşta giydikleri o elbiseye;
Afiyet olsun zafer esnasında içtikleri o şaraba.
Şarap ve elbise
Afiyet ve mübarek olsun size!

Kalbimi ellerimin arasında tutuyorum
Ve yumruğumla onu sıkıyorum, -
Gönül, kinle dolu, kanla dolu bu kadehi;
Gönül, öfkenin bu takatsizliği...

Mecliste zaferinizin şerefine içtikçe;

Savaşta kalbinizin kadehini ezdikçe;
Kin kadehi, taştandır.
Meclisimizde ve mücadelemizde testi ve taş,
(birbirine) düşmandır.

Bu çekişmede,
Bu işte,
Halkın kalbi vardır avucumda;
Suskun, sessiz halkın ümidi de sırtımda.
Galaksinin yayı elimde,
Usta okçuların okçusuyum
Hızla kayan yıldız, benim hissem,
Dağın kıvançlı zirvesi, benim meskenim,
Yeni doğan güneşin gözünde yer ettim.
Benim okum ateşin korundandır.
Rüzgâr bana itaat eder.
Lakin bugün güç ve mertlik çare değildir.
Kurtuluş, gençlik gücü ve çelik bedenle olmaz.
Bu meydana,
(Düşmanın) varlığını yok eden, (bizi) huzura
kavuşturan okun ucuna
Uçuştan geri kalmasın diye candan bir tüy gerekir.

İşte o zaman semaya doğru başını kaldırdı,
Başka bir ahenkle bir başka konuştu:
“Hoşça kal, ey sonuncu sabah, ey seher hoşça kal!
Çünkü senin Âreşle bu son vedalaşman olacak.
Dosdoğru sabaha yemin olsun!
İyi niyetli, sevgi yayan güneşin sırrına and olsun!
Çünkü Âreş’in canı karanlıkta kalacak,
İşte o zaman, vakit kaybetmeden o yaydan
çıkacak.

Yeryüzü bunu biliyor, gökler de,
Çünkü beden kusursuz ve can temizdir.
İşimde ne bir hile var ne de bir büyü;
Başımda ne bir korku var ne de içimde bir
endişe.”
Durdu ve dudak sessizliğe büründü birdenbire.
Nefes, takatsiz bir biçimde coşar gönüllerde.

“Önümden ölüm,
Bir peçe, korkutucu bir biçimde geliyor yüze.
Dehşete düşüren her adımda,
Beni gözetliyor kanlı gözlerle.
Akbabanın kanatlarıyla uçuyor başımın
çevresinde,
Yoluma oturuyor, yol kesiyor;

Yüzüme sevimsizce gülüyor;
Acı gülümsemenin sesini dağa ve dereye döküyor,
Ve tekrar geri alıyor.

Gönlüm ölümden bezmiştir;
Çünkü şeytan huylu ölüm, hakir bir adamdır.
Ama üzüntülerden yaşamın ruhunun karardığı o
an,
İyiliğin ve kötülüğün savaş yolunda olduğu o an,
Ölümün arzusuna saplanmak tatlıdır.
İşte özgürlüğün gerekliliği budur.

Binlerce konuşan göz ve suskun dudak,
Beni, ümidimin habercisi belliyor.
Binlerce titretilen el ve coşkulu gönül
Bazen beni yakalıyor bazen de önüne katıyor.
İlerliyorum.
Gönlümü ve canımı insanlık süsleriyle
donatıyorum.
Yaşamın gözde ve gülümsemede olduğu gücüyle
Peçeyi, ölümün korku uyandıran çehresinden
çıkarcacağım.
Dua için yere koydu iki dizi(ni).
Semâya doğru açtı ellerini:
“Doğ ey güneş, ey ümidin azığı!
Yüksel ey güneşin salkımı!
Sen bir kaynayan pınar, ben ise takatsiz bir
susamış.
Çık, can suya kanana kadar dol taş!
Öfkeli bir ölümün arzusuna adım atmışken
İçimde melun şeytanla cedelleşirken,
Aydınlık dalgalarda yıkanmak istiyorum;
Ey altınimsı gül, senin gül yaprağından renk ve
koku istiyorum.

Siz, ey alnı, korku uyandıran gök gürültüsüyle
parlatan,
Gecenin sekisi üzerinde rüya gibi bir manzaraya
sahip
Güneşli günün gümüş demirlerini omuzda döven,
Ateş bulutunu bağrına basan suskun asi zirveler,
Gururlu ve kıvançlı olunuz!
Seher vakitlerinin rüzgârına meyli olan perçemler
gibi umudumu yüceltiniz
Dağda ve bayırdaki o kaplanlar gibi gururumu
saklayınız.”

Yeryüzü suskundu ve gökyüzü de.

Sanki bu dünya Âreş’in sözünü dinliyordu
Güneşin pençesi kaydı yavaş yavaş dağların
ensesine.
Binlerce altından mızrak saçıldı gökyüzünün
gözüne.

Âreş şehre doğru göz gezdirdi usulca.
Çocuklar çatıda;
Kız çocukları oturmuş pencere pervazına;
Anneler kederli kapı kenarında;
Adamlar ise yolda.
Sözcüksüz bir nağme, üzüntü verici bir dertle
Gözlerden yükseliyordu beraberindeki sabah
esintisiyle.
Hangi nağme dönebilir acaba,
Acaba hangi makam icra edebilir,
Yokluk tarafına doğru yiğitçe giden sağlam
adımların sesini
Bile bile giden adımların sesini?

Sessizlikte bıyık altından gülen düşmanları,
Yol açtılar.
Çocuklar çatılardan onu çağırdılar.
Anneler ona dua ettiler.
İhtiyar adamlar göz gezdirdiler.
Kız çocukları, gerdanlıkları sıkıştırmış avuçlarda,
Yoldaşımı, yaptılar aşkın gücü ve vefa.

Âreş, aynı şekilde suskun,
Elburz Dağı’nın eteklerini yırtarak tırmandı
Ve onun peşinden,
Gözyaşı perdeleri indi art arda.”

Bir an gözlerini kapadı Nevruz Amca,
Dudaklarında gülümseme, boğulmuş rüyasında.
Çocuklar, yorgun ve meraklı gözlerle
Yiğitliklerden dolayı hayretler içinde.
Ateş kıvılcımları uçuşmakta,
Rüzgar ise kargaşada.

“Akşamları,
Âreş’i dağın tepesinde hiç durmadan arayanlar,
Vazgeçtiler, döndüler geri,
(Orada) yoktur Âreş’in kendisi
Kalmıştır sadece yay ve oksuz tiğliği.

Evet, evet, Âreş oka kendi canını koydu.
Âreş, yüz binlerce kılıcın yapacağı işi yaptı.

Âreş'in okunu, sabahtan ertesi günün öğlesine kadar
 Ceyhun'a doğru yol alan süvâriiler,
 İri kıyım bir ceviz ağacının gövdesine saplanmış
 olarak buldular.
 Ve orayı, ondan sonra,
 İran'ın ve Turan'ın sınırı olarak yeniden
 adlandırdılar.

Güneş,
 Kendi telaşsız firarında
 Dünyanın çatısına ayağını sürerek doğdu yıllarca.
 Mehtap,
 Gece gezmelerinden nasipsiz, herkes sessiz
 Her sokağın ve her mahallenin ortasında
 Uğradı her avluya ve her kapıya
 Güneşi ve ayı da gezdi
 Yıllar geçti
 Yıllar ve yeniden,
 Elburz Dağı'nın tamamında,
 Bir uçtan bir uca gördüğünüz kederli ve sessiz bu
 tepeler,
 Gördüğünüz bu karlı derelerin içinde
 Geceleyin yolda kalan yolcular
 Âreşin adını sürekli dağlarda anıyorlar
 Ve muratlarını (ondan) istiyorlar.
 Âreş, dağın kayalıklarının diliyle cevap veriyor.
 Onlara yolların iniş çıkışından haber veriyor;
 Ümit veriyor
 Ve yol gösteriyor.”

Kulübelerin dışına yağıyor
 Kar yağıyor kayaların ve taşların üzerine.
 Dağlar suskun,
 Dereler üzgün,
 Yollar, çan sesiyle kervanı beklemede...

Çocuklar çoktandır uyuyorlar,
 Nevruz Amca da uyuyor.
 Ateşliğe bir kucak odun atıyorum
 Alev bütün yakıcılığıyla yükseliyor.

Kaynakça

- Bîrûnî, Ebû Reyhan Muhammed b. Ahmed, (1923). el-Âsâru'l-bâkiye 'ani'l-kurûni'l-hâliye (nşr. Eduard Sachau). Leipzig: Otto Harrassowitz.
- Dihhodâ, Ali Ekber. (1388 hş./2009). Âreş (c. I, s. 106). Tahran: Lugatnâme.
- Kanar, M. (1999). Modern İran Şiiri Antolojisi. İstanbul: Şule Yayınları.
- Kanar, M. (2000). İran (c. XXII, s. 426-427). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.
- Lengrûdî, Şems (Muhammed Takî Cevâhîrî-i Geylânî). (1377 hş./1998). Târih-i Tahlîli-i Şi'r-i Nov, I-IV. Tahran: Neşr-i Merkez.
- Rûzbih, Muhammed Rızâ. (1381 hş./2002). Edebiyyât-i Muâ'sır-i Îrân. Tahran: Neşr-i Rûzgâr.
- Şerîfî, Feyz. (1391 hş./2012). Şi'r-i Zemân-i Mâ, Siyâveş-i Kesrâyî. Tahran: Muessese-i İntişârât-i Nigâh.
- Yıldırım, N. (2012). Ahmed-i Şamlu ve Şi'r-i Sepîd. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası.
- Yıldırım, N. (2008). Fars Mitolojisi Sözlüğü. İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Zulfikârî, Hasan. (1388 hş./2009). Fârsî-i Umûmî (Ber Gozîde-i Mutûn-i Zebân-i Fârsî ve Âyîn-i Nigâriş). Tahran: Neşr-i Çeşme.
- www.kasrai.com, Erişim tarihi: 19.05.2014.